Viikkokatsaus
41 • 10.10.2019

BOFIT

Venäjä

Venäjän valuuttavaranto paisunut suuremmaksi kuin vuosiin. Syyskuun lopussa valuuttavarannon arvo (ml. kulta) oli 531 mrd. dollaria. Yhtä suuri valuuttavaranto on ollut edellisen kerran vuonna 2013. Tänä vuonna varanto on kasvanut runsaalla 60 mrd. dollarilla lähinnä keskuspankin finanssiministeriölle tekemien valuuttaostojen vuoksi. Myös kullan hinnan nousu on pönkittänyt valuuttavarannon arvoa. Kullan osuus varannosta on 20 %.

Varannon valuuttarakenne on tänä vuonna pysynyt suhteellisen muuttumattomana alkuvuoden tietojen pohjalta. Maaliskuun lopussa 30 % varannosta oli euroissa, 24 % dollareissa, 14 % juaneissa ja 7 % punnissa. Vuosien 2017–18 aikana dollarin osuus valuuttavarannosta supistui huomattavasti, kun taas euron ja juanin osuudet vastaavasti kasvoivat. Muutoksen on arvioitu johtuneen Yhdysvaltain pakotteista.

Venäjä ja Turkki haluavat lisätä kansallisten valuuttojen käyttöä keskinäisissä suhteissaan. Maat allekirjoittivat lokakuun alussa sopimuksen, jonka tavoitteena on mm. lisätä kansallisten valuuttojen käyttöä maiden välisessä kaupassa, laajentaa venäläisen MIR-maksukortin käyttömahdollisuuksia Turkissa ja liittää turkkilaisia pankkeja Venäjän kansalliseen SPFS-maksujärjestelmään.

Toistaiseksi Venäjä on käyttänyt ruplaa lähinnä IVY-maiden kanssa. Yli 60 % Venäjän kaupasta niiden kanssa on ruplamääräistä. Kansallisten valuuttojen osuus on lisääntynyt viime vuosina Venäjän kaupassa myös Intian ja Kiinan kanssa. Venäjän Intian-kaupasta ruplamääräistä oli viime vuonna kolmannes ja Kiinan-kaupasta 6 %. Lisäksi Venäjän Kiinan-kaupasta yli kymmenes käytiin ilmeisesti juaneissa.

Venäjän kansalliseen SPFS-maksujärjestelmään kuuluu tällä hetkellä kolme ulkomaalaista pankkia, jotka ovat IVY-alueelta. MIR-maksukortti käy maksuvälineenä Venäjän ulkopuolella muutamien IVY-maiden lisäksi juuri Turkissa.

Venäjä ratifioi Kaspianmeren jakoa koskevan sopimuksen. Jo kaksi vuosikymmentä Kaspianmeren rantavaltiot eli Venäjä, Kazakstan, Turkmenistan, Iran ja Azerbaidžan ovat neuvotelleet aluevesirajoista ja luonnonvarojen käyttöoikeuksista. Elokuussa 2018 valtioiden päämiehet allekirjoittivat niitä koskevan sopimuksen. Venäjän parlamentti hyväksyi sopimuksen ratifioivan lain tänä vuonna 19.9., ja Venäjän presidentti allekirjoitti sen 1.10. Sopimukselta puuttuu vielä Iranin ratifiointi. Sen on uumoiltu tapahtuvan tänä vuonna.

Sopimuksen mukaan aluevedet ulottuvat 15 mailin päähän ja kalastusoikeudet 25 mailin päähän rannasta. Rantakaistaleiden keskelle jäävä alue sovittiin jaettavaksi sektoreihin naapurien välisin sopimuksin. Venäjä, Kazakstan ja Azerbaidžan ovat jo aiemmin keskenään sopineet pohjoispäädyn jaosta, mutta eteläpäädystä neuvotellaan edelleen. Azerbaidžanin, Iranin ja Turkmenistanin vaatimukset menevät siellä päällekkäin useiden hiilivetyesiintymien kohdalla.

Luonnonvarojen hyödyntämisen lisäksi sopimus antaa kullekin valtiolle oikeuden rakentaa kaasuputkia merenpohjaan omassa sektorissaan. Siten se on nostanut odotuksia Turkmenistanin ja Azerbaidžanin välille pitkään kaavaillun maakaasuputken toteutumisesta. Turkmenistanilaista kaasua Euroopan markkinoiden suuntaan kuljettavan putken toteutuminen ei silti vieläkään ole selvä asia. Vastahakoisesti putkeen suhtautuvat Venäjä ja Iran voivat myös jatkossa vastustaa sitä ympäristönsuojelupykäliin vedoten.

Venäjällä keskeneräisten investointien seuranta on vaikeaa. Valtiontalouden tarkastusviraston tuore selvitys toteaa, että tietoja keskeneräisistä investoinneista kerää usea viranomainen. Rosstat laatii niistä kattavia tietoja kansantalouden tilastoja varten, mutta se on ilmoittanut keväällä 2018 tehdyn päätöksen mukaisesti lopettaneensa näiden erillistietojen työstämisen. Niiden mukaan koko talouteen kertyneiden keskeneräisten investointien arvo suhteessa kiinteän pääoman kannan arvoon on pysynyt lähes ennallaan tällä vuosikymmenellä (Rosstatin tilastoissa kummankin kannan arvoa korjataan vuosittain mm. hintojen nousuun pohjautuvalla arviolla arvonnoususta). Investointien arvo suhteessa pääomakantaan oli vuoden 2016 lopussa 6–7 %.

Tarkastusviraston selvitys keskittyy federaation, alueiden sekä kuntien budjeteista rahoitettuihin keskeneräisiin investointeihin. Viraston mukaan eri tietojärjestelmistä huolimatta kattavia tietoja on vain budjettitiedoissa. Niihin perustuva viraston uudistettu laskelma julkisen budjettitalouden keskeneräisistä investoinneista päätyy summaan, joka on runsas kymmenesosa suhteessa julkisen talouden pääomakantaan. Lähes 30 % keskeneräisistä investoineista on ollut rakenteilla yli viisi vuotta, ne on pysäytetty tai hylätty.

Selvityksen mukaan tietojen keruu ei ole kunnossa muutoin kuin lähinnä federaation kohdennettujen investointiohjelmien (FAIP) osalta. Presidentin asetusten mukaan federaation hankkeet oli määrä inventoida alkuvuoteen 2016 mennessä ja alueiden hankkeet alkuvuoteen 2017 mennessä. Raportointi- ja tietojärjestelmien sovellukset eivät ole valmiita ja mm. tietojen toimitus niihin on vajavaista. Pääraportointijärjestelmän raportointikaavakkeet toimitettiin alueille vasta tänä vuonna.

Keskeneräisten investointien vähentämiseksi hallituksen suunnitelma alkuvuodelta 2017 antoi alemmille tahoille pari kuukautta aikaa laatia suunnitelmat. Niitä oli tämän vuoden kesään tultaessa tehnyt valtaosa federaation budjettivarojen käyttäjistä, mutta yli 80 alueesta vain 23. Tarkastusvirasto antoi suosituksia tietojenkeruusta ja suunnitelmien laatimisesta. Lisäksi se suositteli asiaa koskevien lakien ja säännösten parantamista, vastuuviranomaisen määrittämistä alueilla sekä teknisten kuntoarvioiden tekemistä keskeneräisten hankkeiden kohtalosta päättämiseksi.

Suomen Pankki • Siirtymätalouksien tutkimuslaitos, BOFIT
PL 160, 00101 Helsinki
Puh: 09 183 2268 • Web: www.bofit.fi

Päätoimittaja Jouko Rautava • Sähköposti: jouko.rautava @bof.fi
Aineisto on toimitettu eri lähteiden perusteella.
Suomen Pankki ei takaa aineiston kattavuutta tai oikeellisuutta.
Julkaisussa esitetyt mielipiteet eivät välttämättä edusta Suomen Pankin kantaa.

Viikkokatsaus
41 • 10.10.2019

BOFIT

Kiina

Maksutaseen mukaiset pääomavirrat Kiinaan supistuivat. Rahoitustase (pl. valuuttavaranto) oli tammi-kesäkuussa 45 mrd. dollaria ylijäämäinen, kun viime vuoden vastaavaan aikaan ylijäämä oli 129 mrd. dollaria. Maksutaseen virhetermi viittaa siihen, että todellisuudessa pääomien nettovirta suuntautui Kiinasta ulos. Vaihtotaseen ylijäämä tarkentui hieman ennakkotietoja pienemmäksi ja oli vuoden alkupuoliskolla 88 mrd. dollaria (ks. Viikkokatsaus 35/2019).

Tilastoiduista pääomavirroista kaksi kolmannesta oli tammi-kesäkuussa suoria sijoituksia. Nettovirta jäi kuitenkin melko pieneksi, sillä maksutaseen mukaisten suorien sijoitusten virta Kiinaan supistui ja niiden virta Kiinasta ulkomaille pysytteli viime vuoden tasolla. Myös arvopaperisijoituksia Kiinaan tehtiin selvästi viime vuoden vastaavaa aikaa vähemmän ja Kiinasta ulkomaille ne pysyivät viime vuoden tasolla.

Toisin kuin tilastoitujen rahoitustaseen erien perusteella näyttäisi, tilastoimattomia valuuttavirtoja kuvaavan virhe-erän muutokset viittaavat pääomien nettomääräisen ulosvirtauksen kiihtyneen tämän vuoden puolella. Tammi-kesäkuussa virhe-erä osoittaa, että 131 mrd. dollaria virtasi tilastojen ohi Kiinasta ulkomaille, kun viime vuonna vastaavaan aikaan virta oli 50 mrd. dollaria.

Tammi-kesäkuussa maksutaseen mukainen valuuttavarannon lisäys oli 2 mrd. dollaria (arvostusmuutoksista johtuen lopullinen varannon arvon muutos oli suurempi). Kesäkuun jälkeen valuuttavarannon arvo on hieman pienentynyt ja oli syyskuun lopussa 3 092 mrd. dollaria.

Kiinan ulkomainen nettovarallisuusasema oli kesäkuun lopussa 2 025 mrd. dollaria eli 2 % pienempi kuin vuotta aiemmin. Kiinalla oli bruttosaamisia ulkomailta 7 443 mrd. dollaria (+2 % vuoden takaisesta) ja bruttovelkoja ulkomaille 5 417 mrd. dollaria (+4 %). Neljännes bruttosaamisista oli suoria sijoituksia ja yli 40 % valuuttavarantoa. Bruttoveloista yli puolet oli suoria sijoituksia ja vajaa neljännes arvopaperisijoituksia. Ulkomainen nettovarallisuusasema heikkeni tammi-kesäkuussa 105 mrd. dollarilla, mihin pääomavirtojen ohella vaikuttivat mm. valuuttakurssi- ja hintamuutokset.

Rahoitustaseen nettovirtojen kehitys (pl. varannon muutos)

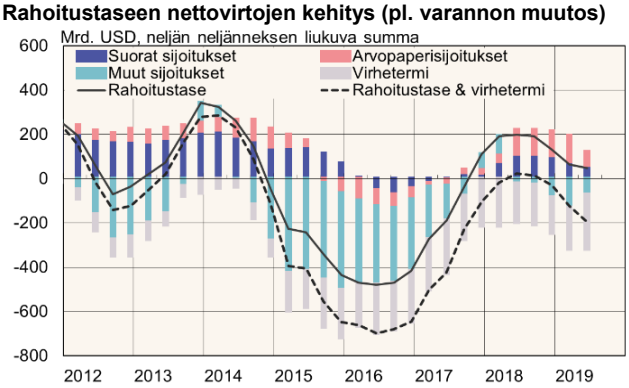

Lähteet: SAFE ja Marobond.

Kiina perustaa kuusi uutta vapaakauppa-aluetta. Vapaakauppa-alueet perustetaan Heilongjiangin, Guangxin, Hebein, Jiangsun, Shandongin ja Yunnanin provinsseihin. Uusilla alueilla on toimialoittaisia ja maantieteellisiä erityispainotuksia. Esimerkiksi Heilongjiangin vapaakauppa-alueen on määrä painottaa toimintaa mm. Venäjän ja puunjalostusteollisuuden kanssa.

Vapaakauppa-alueilla yritykset voivat toimia kevennetyin säännöin. Helpotuksia voidaan tarjota ulkomaankaupan maksuihin, tullausprosessiin, valuutan vaihtoon, yrityksen perustamiseen, yhteisyritysvaatimuksiin, ulkomaisten työntekijöiden rekrytointiin sekä veroihin ja maksuihin.

Kiinalla on hyviä kokemuksia 1980- ja 1990-luvuilla perustetuista erityistalousalueista. Monia niillä kokeiltuja uudistuksia on myöhemmin laajennettu koko maan kattaviksi. Erityisalueita onkin Kiinaan perustettu enemmän kuin mihinkään muuhun maahan. UNCTADin laskelmien mukaan maassa on yli 2 500 eritysaluetta eli yli 50 % kaikista maailman erityistalousalueista. Varsinaisia vapaakauppa-alueita Kiina on perustanut vasta tällä vuosikymmenellä. Ensimmäinen perustettiin Shanghaihin vuonna 2013 ja yllä mainitut uudet alueet mukaan lukien niitä on nyt kaikkiaan 18.

Erityistalousalueet ovat aikaisemmin olleet hyödyllisiä, mutta tällä vuosikymmenellä niiden tuoman hyödyn on arveltu jääneen vähäiseksi. Vaikuttaa siltä, että aika on Kiinassa ajanut niiden ohi. Uudistuksia tulisi tehdä pikemminkin koko maan kattavina kuin lisätä paikalliskokeilujen määrää.

Kiinassa uusien teollisuusrobottien määrän kasvu pysähtyi vuonna 2018. International Federation of Robotics (IFR) järjestön mukaan Kiinassa otettiin viime vuonna käyttöön uusia teollisuusrobotteja noin 154 000 kappaletta, mikä on prosentin vähemmän kuin edellisenä vuonna. Maan hallitsevaa asemaa robottimarkkinoilla kuvaa kuitenkin se, että sinne asennettiin enemmän robotteja kuin Eurooppaan ja Amerikan mantereelle yhteensä (131 000).

Kiina on ollut vuodesta 2013 lähtien maailman suurin teollisuusrobottien markkina. Sen osuus myydyistä laitteista on viimeisen kymmenen vuoden aikana noussut alle 10 prosentista viime vuoden 37 prosenttiin (vuonna 2017 osuus kävi 40 prosentissa). IFR arvio Kiinassa olevan käytössä 649 000 teollisuusrobottia, mikä on 27 % maailman robottikannasta.

Nopean kehityksen myötä Kiinan robottitiheys (140 käytössä olevaa robottia 10 000 työntekijää kohden) ylittää jo selvästi maailman keskiarvon (99 robottia) ja vastaa esimerkiksi Suomen robottitiheyttä. Robottien tehokäyttäjiin Kiinalla on kuitenkin vielä matkaa. Robottitiheydellä mitattuna johtavat maat ovat Singapore (831), Etelä-Korea (774), Saksa (338) ja Japani (327). Yhdysvalloissa robottitiheys on 217.

Kaikkiaan maailman teollisuuslaitoksiin asennettiin viime vuonna noin 422 000 uutta robottia, mikä on 6 % enemmän kuin vuosi sitten. Käytössä olevien laitteiden kanta kasvoi 2 440 000 yksikköön. Aasian osuus uusista robottiasennuksista oli 68 %, Euroopan 18 % ja Etelä- ja Pohjois-Amerikan 14 %.

Suomen Pankki • Siirtymätalouksien tutkimuslaitos, BOFIT
PL 160, 00101 Helsinki
Puh: 09 183 2268 • Web: www.bofit.fi

Päätoimittaja Jouko Rautava • Sähköposti: jouko.rautava @bof.fi
Aineisto on toimitettu eri lähteiden perusteella.
Suomen Pankki ei takaa aineiston kattavuutta tai oikeellisuutta.
Julkaisussa esitetyt mielipiteet eivät välttämättä edusta Suomen Pankin kantaa.